

V Bratislave, dňa 5.9.2024

VYHLÁSENIE VÝBORU KULTÚRNEHO ŠTRAJKU

Vážený pán prezident Slovenskej republiky,
vážený pán predseda vlády Slovenskej republiky,
vážený pán zastupujúci predseda Národnej Rady Slovenskej republiky,
vážená pani ministerka kultúry Slovenskej republiky,
vážení predsedovia koalíčných strán,

my, kultúrni pracovníci a pracovníčky, ľudia z umení a kreatívnych odvetví sa spájame naprieč celou krajinou, aby sme sa postavili na obranu vlastných práv a spolu s nimi bránili záujmy všetkých občanov a občianok Slovenska. Kultúra totiž patrí nám všetkým.

Alarmujúci stav, do ktorého sa rezort kultúry dostal pod vedením Martiny Šimkovičovej a Lukáša Machalu, nás núti konať. **Ohlasujeme, že dnešným dňom vstupujeme do štrajkovej pohotovosti. Začíname tým prvú fázu Kultúrneho štrajku.**

Vedú nás k tomu nasledovné dôvody:

I. **Rezort kultúry sa obracia priamo proti ľuďom pracujúcim v kultúre**

Na Ministerstve kultúry SR prišlo v ostatných dňoch o prácu vyše 30 vysoko odborne zdatných osôb a boli zrušené tri celé oddelenia. Aj zamestnanectvo ďalších organizácií zriaďovaných Ministerstvom kultúry SR je vystavené neočakávaným a neodôvodneným odvolaniam a prepúšťaniu a zároveň je mu pod neodborným vedením bránené v práci, na ktorú má vzdelanie, kvalifikáciu aj skúsenosti. Pracovníčky v kultúre, umení a kreatívnych odvetviach čelia cenzúre, zastrašovaniu, verejným útokom a šikane. Kultúrni manažéri a manažérky vrcholných kultúrnych inštitúcií sú napriek nesporným výsledkom svojej práce účelovo odvolávané. Príslušníčky sexuálnych menšín dostávajú priame vyhrážky odopretia akejkoľvek podpory z verejných zdrojov, autoričky súčasného umenia sú označované za zvrátené. Vedenie ministerstva svojimi verejnými vyjadreniami očierňuje a dehonestuje celé skupiny aj konkrétnych ľudí v kultúre a vytvára lživý naratív o vymyslených spôsoboch ich obohacovania sa z verejných zdrojov.

II. **Fungujúce zákony nahradil chaos**

V roku 2009 vznikol Audiovizuálny fond, ktorého model oceňovali ako priekopnícky i v zahraničí. Vďaka nemu získala slovenská audiovizuálna tvorba predvídateľný finančný rámec podpory, čo pre ľudí v odbore znamenalo výraznú stabilizáciu pracovných podmienok. Rovnaký model fondu neskôr vznikol aj pre podporu iných druhov umení — Fond na podporu umenia. V júni tohto roka však došlo k manažérsky nezvládnutým legislatívnym zmenám, ktoré momentálne paralyzujú chod FPU. Ďalšie paralyzy očakávame pri zavádzaní nového modelu rozhodovania o podporených projektoch do praxe. Žiadatelia a žiadateľky, ktorí svoju činnosť viažu na vypísanie výziev FPU, sa ocitli v nečakanom finančnom vákuu. V prípade neotvorenia plánovaných výziev budú musieť prerušiť alebo úplne zrušiť činnosť kultúrnych centier a ľudia v nich prídu o prácu.

III. **Ľudia v kultúre čelia konštantnej finančnej neistote, ktorá sa neustále zhoršuje**

Podľa údajov Štatistického úradu SR sa v ostatných piatich rokoch pohybovala výška priemernej mesačnej mzdy v oblasti kultúry približne na úrovni 80% výšky priemernej mesačnej mzdy v celkovom hospodárstve SR. Financovanie rezortu kultúry dodnes nezohľadnilo mimoriadny inflačný rast ostatných dvoch rokov. Pod pojmom kultúra si spoločnosť často vybaví mediálne známe tváre. V kultúre sa však oveľa bežnejšie stretnete s kulisármi, umeleckými prekladateľkami, grafikmi, galerijnými sprievodkyňami, archivármi, premietачmi, autorkami rozhlasových hier, zvučármi, zamestnankyňami knižníc, organizátormi festivalov aj vedúcimi krúžkov z kultúrnych centier. Všetko sú to neviditeľní ľudia, ktorí paralelne pracujú na viacerých zle platených a časovo limitovaných projektoch súbežne. Rušenie dotačných schém, odkladanie termínov ich výziev či ich neskoré vyhodnocovanie situáciu ľudí v nezriaďovaných organizáciách ďalej dramaticky zhoršujú. Aktuálne vedenie rezortu nerobí žiadne kroky na systémové dofinancovanie sektora, naopak, svojimi krokmi dostáva do finančnej úzkosti čoraz viac kultúrnych pracovníkov a pracovníčok.

Obraciame sa týmto na vedenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, vládu Slovenskej republiky, predsedu vlády Slovenskej republiky, Národnú radu Slovenskej republiky a na politických aktérov, ktorí môžu zabezpečenie našich spomenutých ústavných práv ovplyvniť, teda na predsedov koalíčných strán a na prezidenta Slovenskej republiky, s nasledovnými požiadavkami:

Požiadavka 1:

Žiadame zabezpečenie odborného a kompetentného riadenia rezortu kultúry a bezodkladné zastavenie účelových a deštruktívnych zmien v tomto rezorte, tak, aby bola zabezpečená sloboda vedeckého bádania a umeleckej tvorby a spravodlivé a uspokojujúce podmienky pracujúcich bez priameho alebo nepriameho zastrašovania a vytvárania neslobodného a tvorivosti neprajného pracovného prostredia.

Požiadavka 2:

Žiadame okamžité zastavenie ideologicky motivovanej cenzúry s ekonomickými dopadmi, ktoré sú dôsledkami novelizácie Zákona o Audiovizuálnom fonde, Zákona o Fonde na podporu umenia, Zákona o múzeách a galériách a Zákona o Slovenskej televízii a rozhlase. Sloboda prejavu je východiskom umeleckej tvorby, jej obmedzenie je hrubým narušením kvality pracovného prostredia v umení a kultúre.

Požiadavka 3:

Žiadame okamžitú finančnú stabilizáciu sektora s dôrazom na zlepšenie finančného ohodnotenia pracujúcich a ich sociálneho zabezpečenia, a to naprieč škálou zriaďovaných, nezriaďovaných inštitúcií i jednotlivcov*kyň, či už majú status zamestnancov s zamestnankyň, alebo SZČO. Žiadame, aby boli odmeny za vykonanú prácu v kultúrnych a umeleckých inštitúciách zriaďovaných štátom alebo samosprávami valorizované tak, aby to kompenzovalo mieru vysokej inflácie posledných rokov.

Zároveň žiadame, aby bol v úzkej spolupráci s kultúrnou a umeleckou obcou vypracovaný systém férového odmeňovania pre SZČO pôsobiace v jednotlivých umeleckých odvetviach a aby bol tento systém rešpektovaný a záväzný v dotačných systémoch z verejných zdrojov. Žiadame, aby bolo sociálne zabezpečenie prekarizovaných SZČO v umení a kultúre čiastočne kompenzované z verejných zdrojov, a to napríklad cez vytvorenie statusu kultúrneho pracovníka*čky.

Vyzývame predsedov koalíčných strán, aby prijali zástupcov výboru Kultúrneho štrajku a urýchlili s nimi rokovania o splnení požiadaviek Kultúrneho štrajku. Súčasne deklaruujeme pripravenosť podporiť a organizovať vstup do ústavného štrajku všade tam, kde sa bude stupňovať porušovanie hospodárskych a sociálnych práv pracujúcich v kultúre.

Obraciame sa tiež na všetkých občanov a občianky na Slovensku a pozývame ich, aby sa k nám pridali. Kultúra je základná hodnota demokratickej spoločnosti, vyjadruje to, s čím sa ako spoločnosť identifikujeme a kam chceme smerovať. Kultúra zaznamenáva naše dejiny a formuje svet, ktorý nás obklopuje.

Ak zabudneme na ľudí, ktorí tvoria kultúru a starajú sa o jej dedičstvo a súčasnosť, nechávame spolu s nimi žiť aj svoju vlastnú identitu.

My, ľudia z celej kultúrnej obce naprieč Slovenskom Kultúrnym štrajkom symbolicky spájame ruky v solidarite a vzájomnej podpore. Podajte nám ruku aj vy, aby sme mohli tvoriť kultúru, ktorá je otvorená všetkým!

Držme spolu!

Gabriela Birošová, Študentstvo Otvorenej Kultúry!

Renáta Deáková, zástupkyňa maďarskej menšiny spolku Bázis

Matej Drlička, kultúrny manažér, odvolaný riaditeľ Slovenského národného divadla

Bohunka Koklesová, rektorka Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave

Jana Kovalčíková, herečka činohry Slovenského národného divadla

Katarína Krnáčová, prezidentka Slovenskej filmovej a televíznej akadémie

Katarína Mišíková, zástupkyňa za Otvorenú Kultúru!

Henrieta Moravčíková, teoretička architektúry

Ľudovít Nápoký, Anténa - sieť pre nezávislú kultúru

Ilona Németh, vizuálna umelkyňa

Veronika Němcová, zástupkyňa za Otvorenú Kultúru

Martin Šmatlák, rektor Vysokej školy múzických umení v Bratislave